24. 3. 2025

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Statutární orgán mezi mlýnskými kameny

V obchodních korporacích dochází k přirozenému pnutí mezi zájmy věřitelů a společníků společnosti. Tento střet zájmů se projevuje zejména v otázkách výplaty podílu na zisku či financování společnosti, a je zřetelný i v případě úpadkových stavů. Zatímco společníci sledují maximalizaci návratnosti svých investic a zhodnocení vloženého kapitálu, věřitelé naopak požadují finanční stabilitu a schopnost společnosti dostát svým závazkům.

Statutární orgán se ocitá mezi těmito protichůdnými zájmy jako mezi mlýnskými kameny a musí balancovat mezi požadavky společníků a věřitelů. Vzdor obecnému chápání **statutární orgán nejedná výlučně v zájmu společnosti a jejích společníků, ale musí reflektovat i zájmy věřitelů**. Jak se to ale projevuje ve výkonu jeho funkce? Za jakých podmínek jejich zájmy dokonce musí upřednostnit?

Zájmy věřitelů

Věřitelé jsou primárně **motivováni ochranou své pohledávky a schopností společnosti dostát svým závazkům**. Požadují proto obezřetné hospodaření s majetkem společnosti, minimalizaci rizikových investic a odpovídající likviditu společnosti. Zvláštní význam mají ochranné mechanismy, jako jsou ručení společníků, zákaz výplaty podílu na zisku při úpadku (§ 40 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích) nebo pravidla testu insolvence. Postavení věřitelů je nicméně u kapitálových obchodních korporací oslabeno striktním oddělením jmění společnosti od jmění společníků a absencí ručení společníků, případně jeho omezením.

V této souvislosti lze vést úvahy o přenášení podnikatelského rizika na věřitele společnosti. České právo zdůrazňuje majetkovou samostatnost korporací, ale zároveň klade důraz na odpovědnost jejich vedení. Ta však v případě statutárního orgánu není zdaleka neomezená. Co se týče možného postižení majetku společníků či akcionářů, tak český právní řád prakticky **nezná princip *piercing of the corporate veil*** (tzn. možnost prolomení majetkové samostatnosti kapitálové společnosti a odpovědnosti za její závazky přenést přímo na společníky). Doktrína korporátního práva nicméně i v našich podmínkách, ať už výslovně či implicitně, dovozuje **zásadu ochrany věřitelů**, která se zrcadlí zejména v pravidlech **udržování vlastního kapitálu společnosti**.

Zájmy společníků

Společníci sledují primárně **ekonomické zhodnocení své investice**. Jejich prioritou je dosažení co nejvyššího zisku a možnost jeho výplaty. Toho může být dosaženo jak přímo **formou výplat dividend**, tak nepřímo **zvýšením hodnoty společnosti** a tím pádem růstem hodnoty jejich majetkových podílů ve společnosti. Za účelem maximalizace výnosů mohou mít společníci tendenci naopak minimalizovat kapitálové vybavení společnosti a upřednostňovat vyvádění prostředků formou dividend či jiných transakcí.

Statutární orgán proto musí nalézat rovnováhu mezi těmito okamžitými potřebami společníků a dlouhodobými zájmy společnosti, jako například ponechání dostatečného cashflow nad rámec zákonného minima, aby mohly být financovány např. perspektivní projekty či expanze společnosti.

Zmíněná ochrana věřitelů se promítá i do pravidel **udržování vlastního kapitálu**. Ta zajišťuje, že tendence společníků v krajních případech směřující až k vyprázdnění společnosti nezpůsobí úpadek společnosti. **Zásadu udržení vlastního kapitálu** v tomto kontextu vnímáme, zjednodušeně řečeno, jako jistý mantinel vymezující pravidla pro nakládání s vlastním kapitálem společnosti, aby nedocházelo k jeho nezákonnému úbytku. Právě zásadu udržení vlastního kapitálu by měl mít proto statutární orgán vždy na paměti.

Obecné povinnosti statutárního orgánu

Statutární orgány jsou buď konkrétní **osoby, nebo kolektivní orgány, které odpovídají za řádné vedení obchodní korporace** (přísluší jim výhradní obchodní vedení) a její zastupování navenek. V případě společnosti s ručením omezeným jsou těmito osobami **jednatelé**, zatímco u akciových společností jde o **členy představenstva**, popřípadě o **členy správní rady**.

Péče řádného hospodáře

Členové statutárních orgánů mají povinnost jednat s péčí řádného hospodáře podle § 159 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. To znamená **loajálně, s potřebnými znalostmi a řádně**, respektive s potřebnou péčí (viz § 51 zákona o obchodních korporacích). Členové statutárních orgánů **neodpovídají za výsledek svých rozhodnutí**, ale pouze za to, že funkci vykonávají řádně. To znamená, že pokud při rozhodování o obchodním vedení společnosti postupují v souladu s péčí řádného hospodáře, tak v případě následného pro společnost nepříznivého výsledku, nejsou povinni hradit společnosti škodu, i když by v důsledku takového jednání vznikla.

Výkon funkce statutárního orgánu ve světle zájmů věřitelů

Vzhledem k výše vymezeným zájmům, jež se v kapitálové obchodní korporaci protínají, je výkon funkce člena statutárního orgánu mnohdy provázen konflikty mezi jednotlivými zájmy. Například společníci mohou požadovat maximalizaci dividend, zatímco věřitelé vyžadují naopak snižování dluhů. Bylo by nasnadě uzavřít, že statutární orgán při výkonu funkce zastupuje společnost a jedná na její účet, tudíž hájí vždy její zájmy. Nicméně do toho promlouvají právě výše uvedené zásady. Statutární orgán musí v takových situacích **rozhodovat na základě aktuálních priorit společnosti** a jednotlivých skutkových okolností. Určitým vodítkem pro tento typický střet zájmů může být tzv. **kapitálová rovnice**[1].

Kapitálová rovnice

Bezesporu lze říci, že podnikatelské riziko částečně lpí na společnících vzhledem k reziduální povaze

jejich nároků za společností. Oproti věřitelům společnosti, jež disponují naopak nárokem fixním, je totiž jejich nárok podřízen. Jinými slovy – uspokojuje se až poté, co jsou uspokojeny nároky fixních (také dluhových) věřitelů. **Na roveň fixních věřitelů se společníci, jakožto reziduální věřitelé, mohou dostat jen za naplnění určitých podmínek, jako třeba při vzniku práva na podíl na zisku**[2]. V takových případech je naopak v zásadě lhostejné, který nárok společnost uspokojí dřív. Na tomto konkrétním případu střetu zájmu se snažíme ilustrovat možné vodítko pro odpověď na otázku, čí zájmy mají ve společnosti přednost.

Úpadek

V určitých situacích tedy může být statutární orgán povinen upřednostnit zájmy věřitelů společnosti. Typicky k tomu dochází ve chvíli, **kdy se společnost ocitne v úpadku nebo čelí hrozícímu úpadku**. Podle § 182 zákona o obchodních korporacích musí statutární orgán společnosti jednat s cílem zabránit dalšímu prohloubení finančních problémů a současně chránit práva věřitelů.

Například, **pokud společnost neplní své splatné závazky a její majetek nestačí na úhradu dluhů, povinnost statutárního orgánu zahrnuje přijetí kroků k reorganizaci, restrukturalizaci nebo včasnému podání insolvenčního návrhu**. Nečinnost v takových případech může být považována za porušení povinnosti péče řádného hospodáře, což může mít za následek osobní odpovědnost člena orgánu.

Vzájemný rozpor zájmů věřitelů

Kritériem je samozřejmě také **posouzení, zda zájmy některých věřitelů nejsou ve vzájemném rozporu**. Pokud by například vyplacení věřitelů, jejichž pohledávky jsou dosud nesplatné, ohrozilo schopnost společnosti splácet své již splatné dluhy, tak by měl statutární orgán jednat právě v zájmu věřitelů, jejichž pohledávky jsou již splatné. **Ani věřitelé netvoří zcela jednolitou skupinu a jejich zájmy se proto mohou do určité míry rozcházet**, přestože na úplném konci vždy stojí uspokojení jejich pohledávek.

Diskrece statutárního orgánu

Neostrá je nicméně hranice v případech, kdy se společnost ve stavu úpadku či hrozícího úpadku nenachází, ale finanční zájmy věřitelů a třetích osob mohou být přesto jednáním statutárního orgánu ohroženy. **Pokud bude statutární orgán postupovat v souladu s péčí řádného hospodáře, tak je v zásadě na jeho uvážení, zda upřednostní zájmy věřitelů či zájmy společníků**. Platí nicméně vše výše uvedené a nesmí tím zejména porušit žádné z pravidel pro nakládání s vlastním kapitálem společnosti. Tedy pokud lze rozumně předpokládat, že společnost neskončí v úpadku, tak statutární orgán nemusí nutně upřednostnit zájmy věřitelů, pakliže je takové rozhodnutí v souladu s péčí řádného hospodáře.[3]

Závěr

Střet zájmů věřitelů a společníků je nevyhnutelným důsledkem jejich protichůdných ekonomických cílů. Právní úprava proto směřuje k vyváženému nastavení ochranných mechanismů, které umožňují společníkům realizovat své právo na podíl na zisku, aniž by tím ohrožovali oprávněné zájmy věřitelů. **Klíčovou roli přitom hraje odpovědnost statutárních orgánů, zákonné limity vyplácení zisku a pravidla pro financování společnosti**.

Z pohledu praxe je důležité, aby společníci i věřitelé rozuměli těmto mechanismům a dokázali včas identifikovat situace, kde může dojít ke kolizi jejich zájmů. Odpovědné řízení obchodní společnosti by proto mělo zahrnovat nejen optimalizaci kapitálové struktury, ale i pečlivé vyhodnocování dopadů řízení společnosti na věřitele. Statutární orgány tak čelí nelehkému úkolu vyvažování protichůdných zájmů.

V případě finanční tísně společnosti mohou zájmy věřitelů převažovat, což ukládá statutárnímu orgánu povinnost přijmout opatření k ochraně práv věřitelů. Tento přístup má zabránit prohloubení finančních problémů společnosti a minimalizovat přenášení škodlivých následků podnikatelského rizika na věřitele společnosti. **Tento tzv. věřitelský model se nutně uplatní především v úpadkových stavech**.

Mgr. Zuzana Zuntová, LL.M.,
advokátka

Mgr. Adam Sznapka,
advokátní koncipient

Advokátní kancelář Vych & Partners, s.r.o.

Lazarská 11/6
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 517 466
Fax: +420 222 517 478
e-mail: office@ak-vych.cz

---

[1] Kovaříček, str. 26 a násl.

[2] Právo na podíl na zisku je svým způsobem právem abstraktním. Zjednodušeně řečeno – zhmotňuje se v právo konkrétní až za naplnění podmínek pro výplatu zisku.

[3] Mayson, French & Ryan. Company law, 33rd edition. Oxford, 2016, s 496.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Lze sjednat kupní smlouvu s „utajenou“ kupní cenou?
- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Koncentrace řízení v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu
- Aktuální závěry ÚS a ESLP k právům biologického otce (První část – judikatura Ústavního soudu ČR)
- Podílové spoluvlastnictví manželů po rozsudku SDEU ve věci C-300/25 Duftošek
- Předkupní právo jako možná past
- Sleva z kupní ceny vadné nemovitosti podle aktuální judikatury Nejvyššího soudu
- Povinnosti transparentnosti podle AI Actu
- Když rodič nepředá dítě - náhradní péče a úhrada nákladů podle novely rodinného práva